

kom „Hvidbjørnen“ hertil og mødte overalt, saaavel ude tilsøs som inde under Land, saa store Mængder af Isfjælde, som man ellers kun er vant til at træffe udfor de store Isfjorde i Nordgrønland. Mange af Isfjældene vare af meget anselig Størrelse, og der var ingen-somhelst Tvivl om, at de vare komne fra Østgrønland, thi der produceres saa godt som ingen større Isfjælde af Isbræerne omkring Julianehaabsbugten, og fra den nordligere Del af Vestkysten kunde de ikke hidrøre; deres Antal var desuden saa stort, at der skulde ad-

skillige Bræer til for at producere dem. Det var alt-saa i Midten af September; men siden Begyndelsen af August var ingen Storis set i disse Farvande, og i al den Tid har den fremherskende Vind været langs Landet nordfra. Dersom altsaa ikke en Undervandsstrøm holdt paa Isfjældene, vilde der i den lange Tid have været rig Lejlighed for dem til at følge den Vej, Storisen anviste dem, da den joges af Landet fra de nordlige og nordvestlige Vinde.

Grønlænderen Hans Hendrik[†].

Ved Premierløjtnant i Flaaden C. Ryder.

Det sidste Skib, som i 1889 ankom hertil fra de danske Kolonier i Grønland, medbragte Efterretningen om, at den vidtberejste Polarfarer, Grønlænderen Hans Hendrik, var død i Godhavn den 11te August efter længere Tids tiltagende Svagelighed.

Den Afdøde var „kun“ en Eskimo, en Grønlænder fra den danske Del af Vestkysten, men Navnet Hans Hendrik vil være velbekendt for Alle, som have beskæftiget sig med arktisk Literatur, thi som en ihærdig Jæger og ypperlig Hundekusk havde Hans Hendrik gjort udmærket Tjeneste paa fire Nordpolsexpeditioner — tre amerikanske og en engelsk — under *Kane, Hayes, Hall* og *Nares*, og han havde i en ikke ringe Grad bidraget til Undersøgelsen af Landet paa begge Sider af Farvandet mellem Smiths Sund og Robesons Kanal samt til Expeditionernes Forsyning med Vildt under Overvintringerne og ellers, naar Lejlighed gaves. Den ene Gang skyldtes det endog udelukkende ham og en anden Eskimo, at 19 Mennesker, deriblandt to Kvinder og fem Børn, bleve frelste fra at omkomme af Sult og Kulde, medens de, udsatte for Polarnattens Rædsler i Snehytter, byggede paa en Isflage, dreve ned gennem Davisstrædet.

Overvands- og større Undervandsflade drive de selvfølgelig saa langsomt, at det ofte, sammenlignet med om-liggende Saltvandsis, kan se ud, som om de drev den modsatte Vej.

Dem, der nærmere ville lære Hans Hendriks Levned at kjende, skulle vi, foruden til de officielle Beretninger om de forskjellige Expeditioner, henvise til Hans Hendriks egne Memoirer, nedskrevne af ham selv og oversatte paa Engelsk af Justitsraad Dr. H. Rink, udgivne under Titlen: *Memoirs of Hans Hendrik, the arctic traveller*, London 1878. Et udførligt Uddrag af disse, forfattet af Rink, findes i dette Tidsskrifts 1ste Bind 1877.

Vi skulle derfor kun i al Korthed erindre om Hovedbegivenhederne i hans Levned, hvilke jo naturligvis væsentlig knytte sig til de fornævnte Expeditioner.

Hans Hendrik var født ved Herrnhuterstationen Lichtenfels i Nærheden af Fiskernæsset i Syd Grønland i 1834*). Hans Forældre hørte til den tyske herrnhutske Menighed. Faderen Benjamin gik Missionærene tilhaande og udmærkede sig forøvrigt ved at være Fader til tolv Børn, hvad der er overordentlig sjældent blandt Grønlænderne; han havde

*) Som Tilfældet er med de fleste gamle Grønlændere, har Hans Hendrik næppe kjendt eller husket sin Fødselsdag. I Almindelighed pleje de ældre Grønlændere, naar de blive spurgt om deres Fødselsdag, at svare f. Ex.: „Det var ved Begyndelsen af Angmagsetfangsten“, „det var midt under Renjagten“, . . „da vi flyttede i Telt om Foraaret“ eller lignende, thi nogen bestemt Dato kunne de, som rimeligt er, i Reglen ikke angive.

syv med sin første Kone og fem med sin anden. Hans var den næstældste af det sidste Kuld.

I 1853, da Hans var nitten Aar gammel og netop havde begyndt at fange Sælhunde, kom Dr. Kane's Expedition med Briggen „Advance“ ind til Fiskernæsset. Kane engagerede ham da til at gaa med som Hundekusk. I Upernivik kom endvidere den bekjendte Polarfarer og Tolk, Danskeren Karl Petersen, ombord, og til ham sluttede nu Hans sig. Da Skibet var kommet i Vinterkvarter i van Rensselaer Bay, gik Hans paa Jagt efter Harer og Rensdyr. Om Foraaret traf han første Gang sammen med de Indfødte herfra. I Begyndelsen var han lidt bange for dem, men snart efter bleve de gode Venner. Hans var nu med paa en Slæderejse nordefter, paa hvilken man naaede Kap Constitution paa 80° 34' N. Br. Herfra saa man den Strækning isfrit Vand, som af Kane blev antaget for en Del af et aabent Polarthav, der i nogen Tid kom til at spille en vis Rolle i Forskjelliges Fantasi.

Under den anden Overvintring kom Hans endnu mere i Berøring med de Indfødte, og da han engang paa en Slædetur var kommen til Skade med sin Haand, boede han hos dem i nogle Dage og blev plejet af dem. Ved denne Løjlighed fik han set den Overflodighed af Proviant i Skikkelse af Hvalrosser, Alker, Harer og Ræve, som disse Mennesker vare i Besiddelse af endnu paa denne Tid af Aaret, og det var noget, Hans ikke var vant til ved de danske Kolonier, hvor Tiden fra Nytaar til April og Maj Maaned i Reglen er en tvungen Fastetid, om ikke en Sultetid for de Fleste. Senere kom Hans ofte i Besøg hos de Indfødte og deltog med dem i deres Hvalrosjagter.

Da Kane og hans Skibsbesætning forlode Skibet i 1855 for i Baade at gaa ned til Kolonien Upernivik, foretrak Hans Hendrik at blive hos de Indfødte og drage med dem til deres Vinterbolig.

Det har vel nærmest været de fyldte Kjødgryder, som lokkede; men Uenighed med Kane og Tanken om den lange, usikre Rejse ned til Upernivik i Forbindelse med de Indfødtes Overtalelser har vist ogsaa bidraget til denne hans Beslutning, ligesom det heller ikke er usandsynligt, at det erotiske Moment har spillet en Rolle. Han kom nemlig i Huset hos den mest ansete Mand, og da han havde været dér et Par Aar, begyndte han at tænke paa at gifte sig; han friede derfor til en Pige „af gode Sæder“, men fik Afslag af Faderen, som anbefalede ham at tage sin Søster til Kone. Herpaa vilde Hans imidlertid ikke indlade sig, „da hun ikke havde noget godt Rygt“.

Han fik sig imidlertid en Kjæreste, som han senere førte med til Grønland, hvor hun blev døbt.

Hans tilbragte fem Aar sammen med de Indfødte fra Kap York. Det synes dog, som om han i Længden er bleven noget kjed af Opholdet her og gjerne vilde hjem; thi da Mac Clintock i 1858 passerede Kap York, traf han her nogle Indfødte paa Isen, der fortalte, at Hans gjerne vilde hjem. Han boede dengang i Whale Sound, men da han hverken havde Hunde eller Kajak, kunde han ikke komme til Kap York. Karl Petersen, som ogsaa deltog i Mac Clintocks Expedition, sendte gennem de Indfødte Hans det Raad, at han skulde bosætte sig ved Kap York, hvorfra han havde stor Udsigt til at blive befordret til de danske Kolonier med en af de engelske Hvalfangere.

Da Hayes i 1860 med Skonnerten „United States“ anløb Kap York, var Hans første Mand ved Stranden og strax rede til at gaa med. Hayes fortæller, at da han engagerede Hans, blev der ført følgende Samtale mellem dem:

Hayes: „Vil Du gaa med os?“

Hans: „Ja!“

Hayes: „Vil Du tage Din Kone og Børn med?“

Hans: „Ja!“

Hayes: „Vil Du gaa med os uden dem?“

Hans: „Ja!“

Dette maa vist dog bero paa en Misforstaaelse eller paa Ukjendskab til den grønlandske Brug af Nægtelser i Forbindelse med negative Spørgsmaal; thi i sine Memoirer taler Hans altid med stor Æmhed om sin Kone og sine Børn. Men det synes, som om Hayes og Hans gjennemgaaende ikke have været gode Venner, hvad der sandsynligvis maa tilskrives Hayes, som, trods sin Ukjendskab til Grønlandere, fælder en Dom over dem i Almindelighed, som lader formode, at han, maaske mod sin Vilje, hyppig er kommen til at saare dem. Det maa saaledes erindres, at af tre andre Grønlandere, som denne amerikanske Expedition havde faaet ombord i Upernivik, løb den ene bort fra Skibet og omkom, rimeligvis fordi han har følt sig krænkert paa en eller anden Maade.

Medens Skibet laa i Vinterhavn i Port Foulke, skød Hans mange Rensdyr, hvilket jo var en velkommen Foregelse af færsk Proviant. Sammen med Astronomen Sonntag foretog han en Slædetur til Eskimoerne sydpaa. Paa denne Tur var Sonntag saa uheldig at falde gennem Isen, og skjønt Hans bragte ham til en Snehytte og i det Hele gjorde Alt, hvad der stod i hans Magt for at redde ham, døde han i

Løbet af Natten. Hans var selv lige ved at omkomme af Kulde og Træthed, men naaede dog en beboet Plads, hvor han tilbragte nogen Tid sammen med Eskimoerne. Da Skibet vendte hjem, landsattes Hans og Familie i Upernivik, og her forblev han nu i en Aarrække, dels som Arbejdsmand hos den grønlandske Handel, dels som Lærer for Børnene ved Udstedet Kingigtok. Tilsidst blev han fast antagen i Handelens Tjeneste ved Prøven.

Hans Hendriks tredje Rejse med Hall ombord i Skibet „Polaris“ i 1871—73 gav ham imidlertid først rigtig Lejlighed til at vise, hvorledes Eskimoer kunne holde Livet vedlige og skaffe Føde til sig selv og Andre under Forhold, hvor Evropæere Intet kunne udrette. Ogsaa paa denne Rejse havde han en eskimoisk Kammerat, John, en Indfødt fra Vestsiden af Davisstrædet. De havde begge deres Kone og Børn med sig. Som bekendt, kom Skibet efter mange Farer og Besværligheder i Vinterkvarter i Polaris Bay paa 81° 27'. Her døde Hall i November 1871, og det synes, som om han, i Modsætning til Kane og Hayes, har forstaaet at gjøre sig fortrolig med Eskimoerne, saa at disse ikke have betragtet ham som en stræng Herre, men mere som en Ven og Beskytter. I sine Memoirer anfører Hans saaledes en Samtale, som han havde med John, i hvilken de udtrykte deres Sorg og Frygt for Fremtiden, nu da „deres Fader“ var død.

„Polaris“ forlod Vinterkvarteret i Sommeren 1872, kom imidlertid kort efter i Besæt og drev med Isen sydpaa gjennem Smith's Sund. Den 15de Oktober bleve Ispresningerne paa Grund af en svær Storm, som satte Isen paa Land, saa voldsomme, at Besætningen satte Baadene ud paa Isen og begyndte at bringe Proviant derud for at redde saa meget som muligt, hvis Skibet skulde blive skruet ned. De to Eskimoer førte deres Koner og Børn ud paa Isen, og medens de vare ifærd hermed, brød Isen op, og Skibet kom i Drift.

Nitten Meanesker befandt sig dengang paa Isen udenfor Skibet, og i Løbet af et Par Minutter saa disse Ulykkelige Skibet forsvinde i Nattens Mulm og Mørke. Der stode de paa en Isskodse, midt i et fraadende Hav, i en forrygende Snestorm, omgivne af en Polarvinters Mørke og Kulde, uden nogen Udsigt til Redning.

Der var ti Evropæere, to Kvinder og fem Børn, af hvilke sidste Hans Hendriks yngste Søn, Charlie Polaris, kun var to Maaneder gammel. Den første Nat bleve Børnene dækkede med Huder af Moskusoxer; senere byggede Hans og John Snehytter, medens Evropæerne boede i Telt. I Løbet af Vinteren dreve de Skibbrudne fra omtrent 77½° Br. til 53½° Br. ned

langs Vestkysten af Davisstrædet, en Strækning af henvend 400 danske Mil. De havde reddet noget Brød og lidt Proviant, som var lagt ud i et Telt paa Isen; endvidere havde de Skibets to Baade.

Det var en Rejse som faa, rig paa Farer og Besvær. Hvert Øjeblik truedes de med Døden. Snart maatte de staa i Vand til midt op paa Livet en hel Nat igennem for at holde paa Baaden, som Brændingen hvert Øjeblik truede med at føre med sig, snart pakkede Isen sammen og hindrede Sælhundefangsten, da Provianten omtrent var opspist. Deres Isskodse formindskedes efterhaanden og blev tilsidst ikke andet end en lille, rund Plade. Under alt dette er det Hans og John, der holde denne Flok Mennesker ilive. I Snestorm og Kulde, Nat og Dag, stadig ere de paafærde; de fange Sælhunde, skyde Bjørne og Fugle. Ved Sælhundene skaffe de ikke alene Mad, men ogsaa Lys og Varme. Ogsaa paa andre Maader gjøre de Gavn. Engang, da man med Baaden har søgt ind mod Land, driver Baaden fra dem med kun én Mand i. Forgjæves opfordrer Kapt. Tyson Amerikanerne til at flaae over paa et Stykke Is, men Ingen tør vove det. Da gaa Hans og hans Kammerat ud hver paa sit løse Stykke Is og naa ogsaa over til Baaden, som de derefter med mange Anstrængelser bringe tilbage. Først den 30te April 1873 bleve de Skibbrudne velbeholdne optagne af Sælfangerdamperen „Tigress“ lidt nordfor New-Foundland efter at have drevet i Isen i 6½ Maaned.

Efter at have tilbragt Vinteren i Amerika bleve Hans og hans Familie i 1874 med et Hvalfangerskib førte tilbage til Upernivik, hvor han igjen træder i Handelens Tjeneste som Arbejdsmand og Fartøjsfører. Nogle Aar efter døde hans Kone, og efter nogen Tids Forløb giftede Hans sig paany med en Grønlanderinde fra Diskobugten.

Hans havde lovet sig selv ikke mere at gaa med en amerikansk Expedition, men da en engelsk, under Nares, med Skibene „Alert“ og „Discovery“ i 1875 kom til Upernivik, kunde han ikke modstaa Fristelsen og gik for fjerde Gang med; denne Gang dog uden at medtage Kone og Børn. Han kom ombord i „Discovery“ hos Kapt. Stephenson og gjorde paa hele Rejsen god Nytte som Jæger og Hundekusk. Han deltog i Undersøgelsen af Lady Franklin Bay, Petermannsfjord og i flere andre Slædeexpeditioner.

Paa denne Rejse fik han, rimeligvis fordi han ingen eskimoisk Kammerat havde ombord i „Discovery“, et Anfald af Hjemve og Længsel efter sine Børn. Dette, i Forbindelse med en Spøg fra nogle af

Matrosernes Side, som imidlertid af Hans blev optagen for Alvor, bragte ham en Dag til at forlade Skibet og gaa op i Fjældene for at dø. Heldigvis betænkte han sig imidlertid itide, vendte om og lagde sig til at sove i Sneen i Nærheden af Skibet, hvor han blev funden den næste Dag.

Efter Hjemkomsten fra denne Expedition i 1876 blev Hans i nogen Tid i Godhavn, hvor han paa Foranledning af den daværende Inspektør Krarup-Smith, skrev sine feromtalte Memoirer. Siden har han af den grønlandske Handel været benyttet som Fartøjsfører ved forskellige af de nordgrønlandske Kolonier, navnlig Upernivik, Egedesminde og Godhavn.

Endnu paa sine gamle Dage skulde Hans faa Lejlighed til at aflægge et lille Besøg i de Egne, hvor han havde tilbragt saa mange Aar af sin Ungdom. Medens nemlig Professor Nordenskiöld i 1883 var inde paa Indlandsisen, blev Damperen „Sophie“ under Dr. Nathorsts Ledelse afsendt til Kap York. Hans Hendrik fulgte da med som Tolk og Lods.

Dette blev hans sidste Rejse. Sine sidste Aar levede Hans ved Godhavn, hvor han havde bygget sig et Hus. Her gjemte han mange Erindringer fra sine Expeditioner, saasom Gøværer og lignende; men meget af, hvad han havde faaet, solgte han kort efter sin Hjemkomst for at faa Penge til Kaffe og lignende

Nydelser, thi, som en ægte Eskimo, var hans økonomiske Sans ikke meget udviklet. Gladest var Hans, naar han kunde komme til at fortælle om sine Rejser, helst paa Engelsk, som han talte meget gebrokkent. Da kom der Liv i hans ellers noget døde Ansigt, og hans Øjne lyste ved Tanken om Jagterne paa Isbjørne, Moskusoxyer og Rensdyr. Det var altid med en vis Stolthed, at han fremviste sine Relikvier, og særlig satte han stor Pris paa en Medalje, som han havde faaet fra England efter Nares' Expedition.

Med sine Dyder og sine Fejl var han en god Type paa en Grønlander, og han var en af de mange blandt dette Folkefærd, som har reddet hvide Mænd fra at dø en ynkelig Død i Polaregnenes Isørkener.

De sidste Aar havde Hans været svagelig. Det var navnlig hans Bryst, der var angrebet. Han hostede meget og spyttede ofte Blod. Efterhaanden tiltog hans Svagelighed, og den 11te Avgust ifjor døde denne vidtberejste Mand. Hans Eftermæle kan kortelig indbefattes i de Ord, med hvilke Nares omtaler ham i sin officielle Rapport:

„Alle tale i de mest smigrende Udtryk om Eskimoen Hans, som var utrættelig i sine Anstrængelser med Slædekjørsel og i at skaffe Vildt.“

Kapt. R. Knudsens Fangstrejse til Østkysten af Grønland 1889 med det norske Sælfangerdampskib „Hekla“.

(Hermed en Kaartskitse).

Efter Redaktionens Anmodning har Hr. Konsul Bugge i Tønsberg, Dampskibet „Heklas“ Rheder, med stor Velvilje tilstillet os følgende Beretning om den interessante Rejse, som Kapt. R. Knudsen i Sommeren 1889, efter at den egentlige Fangst maatte anses for sluttet, foretog med det nævnte Skib. Som det vil ses, høstede Kapt. Knudsen, hvis Velvilje vi skyldte Rejseruten i Kaartet, god Løn for sin dristige Foretagelse paa et nyt Fangstfelt, og da „Hekla“ tillige naaede nordligere, end noget andet Skib hidtil har naaet under Østkysten af Grønland, meddele vi neden-

staaende Kapt. R. Knudsens Indberetning til Rhederiet samt de orienterende Bemærkninger, hvormed denne ledsages, ligesom vi i Texten lade følge en Kaartskitse med Skibets Rute.

Det af Kapt. Knudsen undersøgte Terræn falder mærkværdig *nejagtig* sammen med den af Sabine og Clavering i Avg. og Septb. 1823 undersøgte Del af Grønlands Østkyst. Claverings nordligste *Landingspunkt* var det nuværende C. Pansch paa Shannon-Øen; hans sydligste Kap Broer Ruys (Hudsons Hold with hope). Det lykkedes Kapt. Knudsen at trænge